

5. Extremera N., Rey L. Ability emotional intelligence and life satisfaction: Positive and negative affect as mediators. *Personality and Individual Differences*. 2016. Vol. 102. P. 98–101.

СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ ДО ЦИВІЛЬНИХ УМОВ

Сайко Н. О.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
natsayko@gmail.com*

Кабінет міністрів України визначив необхідність запровадження принципово нового підходу до підтримки ветеранів та членів їх сімей, одним із ключових завдань якого є їх адаптація до цивільного життя. Проблема надання кваліфікованої соціальної допомоги в процесах адаптації ветеранам є актуальною не лише в рамках соціальної політики України, а є життєво необхідною для розвитку сучасного суспільства. Ветерани це захисники нашої країни, які віддали своє здоров'я, частину свого життя державі і тому необхідно включати їх в систему державної підтримки. Кваліфікована допомога в соціальній адаптації є складовою такої системи, моделі, технології якої потребують розробки, запровадження і коректування. Соціальна адаптація – це не лише пристосування до змінених умов соціуму, а і активна діяльність, уміння задовольнити нагальні потреби, рух до реалізації своїх мрій, планів; це бажання жити, відчувати себе корисним, потрібним, тобто мова іде про рівень якості життя людини. Саме ветерани потребують підтримки у процесах адаптації до цивільних умов життя, оскільки для більшості з них є складним подолання внутрішніх бар'єрів, відновлення системи цінностей, що функціонує у цивільному житті. Розробка комплексної системи соціальної адаптації на основі глибинного науково-теоретичного аналізу різних підходів до зазначеної проблеми, з урахуванням практики соціальної роботи, вироблення концепції соціальної роботи з соціальної адаптації ветеранів, дозволить більш ефективно включити ветеранів у цивільне життя, сформуванню концепцію незалежного життя, що забезпечить зниження соціального навантаження на державу і суспільство.

Питанням соціальної адаптації присвячено низка сучасних наукових досліджень. Так, В. Горбунова вивчаючи питання психосоціальної підтримки ветеранів, розглядає можливості

посилення спроможності соціальних працівників здійснювати психосоціальну підтримку ветеранів та їх родин у сфері психічного здоров'я [2]. О. Куций вивчає ефективність психологічної допомоги постраждалим від факторів війни [5]. Т. Коленіченко виявляє специфіку соціальної роботи з ветеранами гібридної війни на основі крос-дисциплінарного та екосистемного підходів [4]. І. Гончар пропонує програму соціально-психологічної реабілітації з використанням засобів волонтерської діяльності, що спрямована на включення учасників бойових дій у систему соціальних відносин, адаптації до умов цивільного життя, розвитку комунікабельності [1]. Є. Гордієнко у науковій праці «Світовий досвід формування та реалізації політики соціального захисту учасників бойових дій» аналізує досвід США, Великої Британії, Німеччини, Франції, Хорватії, Грузії у формуванні та реалізації політики соціального захисту ветеранів, досліджено особливості нормативно-правового забезпечення соціальної підтримки учасників бойових дій [3].

Аналіз наукових праць засвідчив, що подальшого наукового дослідження потребує проблема формування системи комплексної соціальної адаптації ветеранів війни до цивільного життя.

Основною ідеєю соціальної адаптації ветеранів війни до умов цивільного життя розглядаємо актуалізацію життєвого досвіду, акумульованого у вигляді вітагенної інформації, тобто досвіду, що не прожитий людиною, а пов'язаний лише з поінформованістю про ті або інші цінності успішного цивільного життя та який втратив для неї достатню актуальність, з використанням інтелектуально-психологічного потенціалу особистості та її сильних сторін.

Реалізація системи комплексної соціальної адаптації ветеранів війни та їх сімей являє собою сукупність діалектично пов'язаних між собою компонентів, спрямованих на досягнення поставлених цілей: 1) ціннісно-нормативний; 2) психологічний; 3) практично-діяльнісний.

Ціннісно-нормативний компонент передбачає сформованість певної світоглядної позиції особистості, ставлення до життя, професійної діяльності та до власної особистості у професійній діяльності. Основними його складовими можна виділити такі: формування орієнтації на позитив у житті; формування філософії лідерства; формування почуття свободи на ґрунті моральних, демократичних, гуманних цінностей; формування вміння бути щасливим.

Психологічний компонент передбачає формування умінь ставити мету, створювати плани для її реалізації; засвоєння методів відновлення психоемоційного здоров'я; формування здатності усвідомлювати сильні сторони своєї особистості, використовувати їх для формування власного життєвого шляху; формування активного ставлення до власного життя та до своєї особистості; формування незалежної власної позиції й думок від стороннього оцінювання.

Практично-діяльнісний компонент включає формування соціальної активності, умінь реалізовувати власні цілі, плани.

Ефективність системи комплексної соціальної адаптації залежить від поєднання різних науково-методологічних підходів вітагенного, інтегративного, системного, аксіологічного підходах, що передбачає об'єднання різних галузей наук (педагогіки, психології, соціальної роботи, соціальної педагогіки, медицини, економіки, права та ін.), їх методів, засобів в організації соціальної адаптації, утворення взаємозалежностей, взаємовпливу, злагодженості елементів.

Узагальнюючи представлені компоненти системи комплексної соціальної адаптації, можемо говорити про її цілісно-системний характер, що включає опанування життєво необхідними знаннями, формування внутрішньої позиції особистості як успішної, позитивно налаштованої, готової до реалізації життєвих цілей в цивільних умовах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончар І. Г. Волонтерська діяльність як засіб соціально-психологічної реабілітації учасників бойових дій. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського* : наук. журнал. Одеса : ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2022. № 2 (139). С. 22–29.
2. Горбунова В. та ін. Модель психосоціальної підтримки ветеранів та їх сімей у питаннях психічного здоров'я. *Суспільство для психічного здоров'я особистості: взаємодія родини, освіти, громади* : зб. наук. пр. за матеріалами міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Житомир, 24 лист. 2022 р. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2023. С. 103–105.
3. Гордієнко Є. П. Світовий досвід формування та реалізації політики соціального захисту учасників бойових дій. *Вісник НАДУ. Соціальна і гуманітарна політика*. 2020. № 1. С. 86–94.
4. Коленіченко Т. І. Соціальна робота з ветеранами гібридної війни: теоретичні підходи. *Science, innovations and education: problems and prospects* : The 15th International scientific and practical conference (September 21–23, 2022). CPN Publishing Group, Tokyo, Japan. 2022. С. 122.

5. Куций О. А. Ефективність психологічної допомоги постраждалим від факторів війни: окремі аспекти організації професійної взаємодії фахівців. *Забезпечення психологічної допомоги в секторі Сил оборони України* : зб. тез Всеукр. міжвід. психол. форуму, м. Київ, 30 черв. 2022 р. Київ : «Вид-во Людмила». 2022. С. 116.

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА З ДІТЬМИ З РОЗЛАДАМИ АУТИЧНОГО СПЕКТРУ РОЗВИТКУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Святелик Ю. Ю.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
yusvyatelik@gmail.com*

Війна щодня вносить свої жахливі корективи в життя кожного українця. Вона впливає на фізичне і ментальне здоров'я людей, несе руйнацію у інфраструктуру країни, змушує нас змінювати свій звичайний розпорядок звуками сигнальних сирен, що сповіщають про тривогу. Одним словом, нівечить все, до чого торкається її чорна сутність.

У складних життєвих обставинах перебуває значна частина українців, особливо тих, хто залишився без житла, засобів для існування або найгірше – втратив близьких людей. Найважче переживають наслідки війни діти. Адже їхня психіка ще до кінця не сформована і вони сприймають ситуацію з більшою тривожністю ніж дорослі.

У цій статті мова піде не про звичайних дітей, а про тих, які мають певні особливості розвитку. Це діти з розладами аутичного спектру. Їх особливість полягає в іншому сприйнятті оточуючого світу та низькій рефлексії самосвідомості. Аутизм у дітей проявляється в порушенні контактів, у відході від реальності у просторі власних переживань. У них спостерігається порушення соціальної взаємодії і здатності до спілкування, характерне прагнення до самотності, ритуальні, стереотипно повторювані форми поведінки, специфічний розвиток або повна відсутність мови, манірність, незграбність рухів, неадекватні реакції на сенсорні стимули, страхи. Діти з аутичним розладом спектру важко переносять гучні звуки, мають підвищену тривожність та відсутність зорового контакту. Тому війна є додатковим викликом для них. Звук повітряної тривоги чи похід у шкільне сховище можуть визвати бурхливу реакцію, спровокувати психоемоційну нестабільність.